

Prawo do posiadania i noszenia broni jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa

Wstęp

Od dyskusji akademickich w amerykańskich szkołach prawa, poprzez debaty telewizyjne, aż po sale Kongresu i Sądu Najwyższego, II Poprawka do Konstytucji federalnej Stanów Zjednoczonych Ameryki niezmiennie dostarcza spornych tematów swoim pozornie jednoznacznym sformułowaniem: „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa; prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone” (*a well regulated militia being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed*)¹. Powyższy przepis, liczący już ponad dwa stulecia oraz (w oryginalnym brzmieniu) raptem dwadzieścia siedem słów, nadal radykalnie dzieli amerykańskich historyków, językoznawców i prawników na dwa przeciwstawne obozy – zwolenników teorii indywidualnego

---

¹ U.S. Const. amend. II.

prawa do posiadania i noszenia broni (*individualist right theory*)² jako prawa każdej jednostki do obrony siebie i państwa, oraz ich adwersarzy – rzeczników koncepcji tzw. kolektywnego prawa do posiadania broni (*collective right theory*), tj. wyłącznie prawa do tworzenia milicji (czyli formacji obronnych o charakterze obywatelskim) przez poszczególne stany³.

W niniejszym opracowaniu przedstawione zostaną dwa najważniejsze z punktu widzenia wykładni systemowej (oraz niejednokrotnie podkreślane w orzeczeniach amerykańskich sądów federalnych) argumenty przemawiające za uznaniem modelu indywidualistycznego: (1) *argumentum a rubrica* z umiejscowienia II Poprawki w in-

---

² Słuszności indywidualistycznego modelu prawa do posiadania i noszenia broni dowodzą jego zwolennicy, kładąc w swoich interpretacjach akcent na drugie zdanie przepisu („prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”), uznając je za nadrzędne i esencjonalne przedmiotowo. Warto zaznaczyć, że o ile większość przedstawicieli jurysprudencji, będących rzecznikami modelu indywidualistycznego, podziela ius-naturalistyczne rozumienie II Poprawki jako akcesoryjnego względem życia prawa do jego obrony, o tyle w najbardziej radykalnej formie teoria prawa indywidualnego przybiera postać teorii powstańczej (*insurrectionist theory*), której zwolennicy stają na stanowisku, iż II Poprawka – obok tradycyjnej gwarancji nienaruszalności posiadania broni przez prywatnych właścicieli – stanowi również nawiązujące do koncepcji Johna Locke’a podkreślenie i zabezpieczenie naturalnego prawa oporu (*ius resistendi*), tj. prawa obywateli do rewolty przeciwko rządowi tyrańskiej władzy. S.J. Heyman, *Natural Rights and the Second Amendment*, „Chicago Kent Law Review” 2000, nr 76, s. 246–250.

³ Zdaniem zwolenników koncepcji prawa kolektywnego kluczowym, występującym w II Poprawce sformułowaniem, jest nie drugie, a pierwsze jej zdanie („dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa”), traktowane jako nadrzędne. Celem funkcjonowania milicji, których geneza sięga jeszcze początków amerykańskich czasów kolonialnych, była ochrona kolonii przed najeźdźcami z zewnątrz, doraźna pomoc we wszelkich zadaniach militarnych oraz sprawowanie ogólnej prewencji przed przestępczością (na wzór dzisiejszej policji). Podobnie jak w Anglii owego czasu, prawo do posiadania broni zasadniczo nierozdzielnie wiązało się z obowiązkiem służby w milicji przez wszystkich mężczyzn zdolnych do pełnienia funkcji wojskowych. W celu szerszego zapoznania się z historią milicji i związanej z nimi problematyki na gruncie prawa konstytucyjnego zob. W.S. Fields, D.T. Hardy, *The Militia and the Constitution: A Legal History*, „Military Law Review” 1992, nr 136, s. 2–6.

dywidualistycznie zorientowanej Karcie Praw (*Bill of Rights*), stanowiącej immanentną część amerykańskiej Konstytucji, a także (2) *analogia iuris*, oparta na wywodzonych z regulacji innych ustaw zasadniczych poszczególnych stanów założenia co do zapatrywań Ojców Założycieli Ameryki na charakter podmiotowy ukonstytuowanego w omawianym przepisie prawa. Należy odnotować, że analiza powyższych zagadnień dokonywana będzie w duchu wykładni oryginalistycznej, tj. wykładni historyczno-językowej, odwołującej się – jako do kluczowych w tym nurcie z interpretacyjnego punktu widzenia – intencji Ojców Założycieli, specyfiki używanego przez nich języka oraz szczególnego kontekstu epoki porewolucyjnych Stanów Zjednoczonych⁴. Zwieńczenie opracowania stanowi zwięzła charakterystyka ewolucji pojmowania II Poprawki przez sądy federalne USA (w tym zwłaszcza Sąd Najwyższy) – od interpretacji faworyzujących koncepcję prawa kolektywnego z początku XIX wieku, aż do przełomowego wyroku ze sprawy *Heller v. District of Columbia* z 2008 roku oraz rysującej się od tego czasu linii orzeczniczej, uznającej prymat indywidualnego charakteru podmiotowego prawa do posiadania i noszenia broni.

1. Prawo do posiadania i noszenia broni w konstytucjach stanowych

Systemową wykładnię oryginalistyczną II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki warto rozpocząć – paradoksalnie – nie od samego aktu, w którym jest ona sformułowana, a od konstytucji poszczególnych stanów, zawierających analogiczne

---

⁴ Charakterystyka ta jest swoistym uproszczeniem przedstawianym na potrzeby niniejszego opracowania. Wprawdzie niemalże wszyscy entuzjaści nurtu są zgodni co do tego, że wskazane czynniki należy zaliczyć do rudymenarnych kryteriów wiarygodnej wykładni, to jednak trzeba zaakcentować, iż oryginalizm jest nurtem niejednorodnym i podlegającym ciągłej ewaluacji – nierzadko zatem występują wśród jego zwolenników znaczne różnice zdań. Por. K.E. Whittington, *Originalism: A Critical Introduction*, „Fordham Law Review” 2013, nr 82, s. 375–408.

do federalnej regulacji prawa do posiadania i noszenia broni. Nie należy ignorować tych aktów prawnych przede wszystkim ze względu na fakt, że część z nich regulowała kwestie posiadania i noszenia broni jeszcze zanim w Kongresie zapadła decyzja o uchwaleniu Karty Praw.

Obecnie aż czterdzieści cztery stany posiadają analogiczne do II Poprawki gwarancje, z których większość wprost precyzuje prawo do posiadania broni jako realną gwarancję ochrony życia, zdrowia, wolności i mienia każdej jednostki⁵. Oznacza to, że w zakresie amerykańskiego prawa konstytucyjnego – w szerokim tego słowa znaczeniu – funkcjonuje czterdzieści pięć postanowień dotyczących tej jednej, ale jakże doniosłej kwestii. Niektóre z tych zapisów pochodzą jeszcze z czasów Ojców Konstytucji, inne zaś zostały wprowadzone dopiero w XX wieku⁶. Najlepszym źródłem informacji na temat rzeczywistych poglądów twórców konstytucyjnego prawa do broni są najstarsze z tych postanowień – czyli w szczególności te, które powstały jeszcze za ich życia – gdyż w sposób najwierniejszy pozwalają uchwycić wizję ustrojową nowo powstałej republiki oraz zapatrywania ówczesnych rządzących na prawo do posiadania broni.

Konstytucja Karoliny Północnej z 1776 roku stanowi następująco: „ludzie mają prawo do noszenia broni, do obrony stanu, a jako że stałe armie są w czasach pokoju niebezpieczne dla wolności, to nie powinny być utrzymywane [...]” (*that the people have a right to bear arms, for the defence of the state, and as as standing armies, in time of peace, are dangerous to liberty, they ought not to be kept up [...]*)⁷. Pochodząca z tego samego roku Karta Praw Pensylwanii podkreśla indywidualne prawo: „ludzie mają prawo do noszenia broni do obrony siebie i stanu [...]” (*that the people have a right to bear arms for the defence of themselves and the state*)⁸ – choć warto zauważyć, że

---

⁵ E. Volokh, *State Constitutional Rights to Keep and Bear Arms*, „Texas Review of Law & Politics” 2006, nr 11, s. 192.

⁶ Ibidem.

⁷ N.C. Declaration of Rights, art. XVII.

⁸ S.P. Halbrook, *A Right to Bear Arms: State Federal Bills of Rights and Constitutional Guarantees*, Greenwood Press, Westford 1989, s. 24.

w 1790 roku to postanowienie zmieniono i uściślono, że „prawo obywateli do noszenia broni w celach obrony siebie i stanu nie powinno być kwestionowane” (*the right of the citizens to bear arms in defence of themselves and the state shall not be questioned*)⁹. Identycznie jak wyżej opisana regulacja ustawy zasadniczej Karoliny Północnej zostało sformułowane prawo do broni w Konstytucji Vermont z 1777 roku¹⁰. Z kolei Konstytucja Massachusetts z 1780 roku gwarantowała „prawo ludzi do posiadania i noszenia broni do obrony powszechnej” (*the people have a right to keep and to bear arms for the common defence*)¹¹. W 1792 roku Kentucky przyjęło natomiast regulację tożsamą ze znowelizowaną wersją Pensylwanii¹². W latach 1817–1819 Connecticut, Alabama oraz Maine wprowadziły podobne przepisy w swoich konstytucjach, jeszcze dobitniej wskazując, że „każdy obywatel ma prawo do obrony osoby własnej oraz stanu” (*every citizen has a right to bear arms in defence of himself and the state*)¹³. Niektóre stany Południa (Arkansas, Floryda i Tennessee) początkowo w swoich konstytucjach ograniczały to prawo *explicite* jedynie do wolnych białych mężczyzn (*free white men*), jednak po wojnie secesyjnej i one zostały przeredagowane za sprawą federalnej XIV Poprawki, zakazującej wydawania i stosowania ustaw, które naruszałyby prawa i wolności obywateli Stanów Zjednoczonych – tj. wszystkich urodzonych lub naturalizowanych na ich terytorium osób¹⁴.

Poza stanami nieposiadającymi zaznaczonego w ogóle w swoich konstytucjach prawa do posiadania broni (Kalifornia, Iowa, Maryland, Minnesota, New Jersey i Nowy Jork), w przeważającej mierze pozostałych stanów (tj. czterdziestu) prawo to albo z czasem bywało wyrażane wprost w ich konstytucjach, nie pozostawiając wątpliwości językowych, albo potwierdzane było przez stanowe Sądy Najwyższe, uzasadniające przy tym, że prawo do osobistej samo-

---

⁹ E. Volokh, op.cit., s. 202.

¹⁰ Vt. Const., ch. I, art. XV.

¹¹ Mass. Const. art. XVII.

¹² E. Volokh, op.cit., s. 208.

¹³ Ibidem, 209.

¹⁴ Por. ibidem, s. 208–217 oraz U.S. Const. amend. XIV.

obrony stanowi – choćby częściowo – *ratio legis* prawa do posiadania i noszenia broni w ogólności¹⁵. Stanowiskom tym, we wspomnianym już orzeczeniu *District of Columbia v. Heller*, przyznał rację w zdaniu większościowym (*majority opinion*) sędzia Sądu Najwyższego Antonin Scalia – tym samym odrzucając tezy o znaczeniu frazy „nosić i posiadać broń” (*to keep and bear arms*) jako wyłącznie militarnej¹⁶ (za najbliższy w języku polskim odpowiednik takiego rozumienia można rozumieć „chwycić za broń”, w sensie: „iść na wojnę”). Rozumowanie Scalii można uznać za trafne. Wśród innych podnoszonych dowodów postanowienia konstytucji stanowych, co do których brzmienia mamy dzisiaj historyczną pewność, zdają się zdecydowanie wskazywać na sposób myślenia ówczesnych rządzących.

2. Umiejscowienie II Poprawki w indywidualistycznie zorientowanej Karcie Praw

Systemowa wykładnia II Poprawki, dokonywana w oparciu o regulacje konstytucyjne poszczególnych stanów, pomijająca badanie aktu prawnego, w którym analizowana norma prawna została zawarta, nie byłaby kompletna. W świetle amerykańskiej konstytucji podstawowym *argumentum a rubrica* przemawiającym za uznaniem prawa do posiadania broni za indywidualne, nienaruszalne prawo człowieka, jest przywoływana przez Dona Katesa z kalifor-

---

¹⁵ E. Volokh, *op.cit.*, s. 205.

¹⁶ Na niemilitarne, tj. niezwiązane ściśle ze służbą w milicji, przykłady użycia przez Ojców Założycieli Ameryki frazy *bear arms* w innych aktach epoki wskazuje Stephen Halbrook. Zob. S.P. Halbrook, *What The Framers Intended: A Linguistic Analysis of the Right to „Bear Arms, „Law and Contemporary Problems”* 1986, nr 49, s. 153–157. Pogląd przeciwny, podnosząc, że fraza *bear arms* występowała wówczas w użyciu wyłącznie w odniesieniu do posługiwania się bronią w ramach milicji, przedstawia językoznawca Dennis Baron. Por. D. Baron, *Guns and Grammar: the Linguistics of the Second Amendment*, Law and Society Annual Conference Denver, CO 06.30.2009, s. 10–14, <<http://www.english.illinois.edu/~people-/faculty/debaron/essays/guns.pdf>> [dostęp: 14.04.2017].

nijskiego Independent Institute schematyczna budowa Karty Praw – jako dokumentu zarówno z uwagi na cel, jak i literę prawa, w przeważającej mierze odnoszącego się do jednostek¹⁷. Fraza „ludzie” (*the people*) wyrażona jest w tym akcie prawnym wprost aż pięć razy – w I, II, IV, IX i X Poprawce¹⁸.

Jeśli przyjąć za słuszne stanowisko kolektywnego prawa stanów do tworzenia milicji, to z punktu widzenia wykładni systemowej znaczyłoby to, że Kongres, gwarantujący wolność słowa (i inne związane z nią immanentnie wolności), w I Poprawce, posługując się „prawem ludzi”, odniósł się do jednostek¹⁹; w II Poprawce, dwadzieścia dziewięć słów później, użył tej samej frazy do zagwarantowania prawa stanów²⁰; w IV Poprawce, czterdzieści cztery słowa później, gwarantując prawo do nietykalności osoby, mieszkania, dokumentów i mienia, powrócił do rozumienia „prawa ludzi” jako prawa odnoszącego się do poszczególnych jednostek²¹; w IX Poprawce podtrzymał to naturalne jego znaczenie; natomiast zamykając Kartę Praw X Poprawką, Kongres celowo odróżnił „prawa stanów” od „praw ludzi” i literalnie podkreślił konieczność tej dystynkcji, zaniedbując ją w II Poprawce²².

Jeśli weźmie się pod uwagę lakoniczność sformułowań tekstu, jego spójny kontekst oraz najwyższą rangę aktu prawnego, jakim jest konstytucyjna Karta Praw, taka niekonsekwencja wydaje się nieakceptowalna. Nietrudno zauważyć, że ustrojodawca, którego celem byłaby jedynie ochrona praw stanów do tworzenia milicji, okoliczność tę zredagowałby *expressis verbis* w jej tekście: „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa, prawo milicji stanowych do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”.

---

¹⁷ D.B. Kates Jr., *The Second Amendment: A Dialogue*, „Law and Contemporary Problems” 1986, nr 49, s. 145.

¹⁸ Por. U.S. Const. amend. I-X.

¹⁹ D.B. Kates Jr., *op.cit.*, s. 145.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

Traktowanie II Poprawki analogicznie do I Poprawki oznacza, że każdy z Amerykanów może korzystać ze swojego prawa w sposób przez innych uznawany za dobry, zły lub indyferentny, o ile mieści się to w granicach prawa – które, podobnie jak w przypadku np. wolności słowa, nie może naruszać jego istoty²³. Restrykcje uzasadniane muszą być co najmniej tak samo starannie, jak ograniczenia wolności gwarantowanej przez pierwszy z przepisów Karty Praw.

3. Od kolektywnego prawa stanów do nienaruszalnego prawa jednostki, czyli II Poprawka w orzecznictwie

Proces interpretacji przepisów prawa zaczynamy zwykle od analizy konkretnego, badanego przepisu, przechodząc następnie do szerszej analizy całego aktu, w którym został on ukonstytuowany. Wraz z przedstawieniem regulacji konstytucyjnych poszczególnych amerykańskich stanów dokonane to zostało już częściowo powyżej. Niemalże nigdy nie jest jednak tak, żeby dany, wyrwany z kontekstu historycznej ewolucji orzecznictwa fragment konstytucji, po dokonaniu wyłącznie jego językowej wykładni, pozwolił całkowicie rozwiązać związane z nim wątpliwości interpretacyjne i udzielić klarownych odpowiedzi na nurtujące pytania co do rzeczywistego zakresu normowania i zastosowania wyrażonej w nim normy prawnej.

Powrócić tu można do przedstawionego wcześniej porównania. Niespotykane są raczej w literaturze prawa konstytucyjnego poglądy, które zakładałyby, że I Poprawka, zakazująca Kongresowi wprowadzania ustaw ograniczających wolność słowa, jednoznacznie zakazuje jakichkolwiek ograniczeń – tj. obejmuje ochroną prawną w każdym miejscu i w każdym czasie, np. mowę nienawiści, rozpowszechnianie treści pornograficznych itd. Podobnie sprawa

---

²³ N.A. Schroeder, *Passive Virtues and the Second Amendment*, „Michigan State Law Review” 2016, nr 1357, s. 1369.

ma się z II Poprawką. Stwierdzenie, czy takie zachowania są przez przepis konstytucyjny chronione, należy oprzeć (zwłaszcza na gruncie amerykańskim) o przegląd najważniejszych precedensowych orzeczeń sądowych, w których pojawia się jego interpretacja²⁴. Zważywszy na naczelną pozycję amerykańskiego Sądu Najwyższego, ta interpretacja jest nierzadko jego kluczowym rozwinięciem, jak i uzupełnieniem. Trafnie oddał to kiedyś Charles Evans Hughes, pisząc, że „żyjemy pod rządami konstytucji, ale konstytucja jest tym, co powiedzą sędziowie”²⁵.

Pierwszym orzeczeniem, które dotyczyło intencji Ojców Założycieli co do zakresu korzystania z prawa do posiadania broni, był jednak nie wyrok federalnego Sądu Najwyższego, a decyzja sądu stanowego w sprawie *Bliss v. Commonwealth* z 1822 roku. Sąd Najwyższy Kentucky, po poddaniu analizie przepisów legislatywy zakazujących noszenia broni w sposób ukryty (*concealed carry*), przyznał rację oskarżonej i prawo, uznane za niezgodne ze stanową konstytucją (o której mowa była powyżej), zostało uchylone²⁶. Kentucky było jednak wyjątkiem. Sąd Najwyższy Arkansas w 1842 roku w sprawie *State of Arkansas v. Buzzard* stwierdził, że II Poprawka oraz analogiczne przepisy konstytucji stanowych chronią jedynie kolektywne prawo stanów do tworzenia milicji – dopuszczając tym samym jako legalny zakaz posiadania broni ukrytej²⁷. To polityczno-militarne rozumienie II Poprawki, które na długie lata stało się jego dominującą interpretacją, za sprawą Joela Prentissa Bishopa zostało nazwane – adekwatnie do swojej genezy – *the Arkansas doctrine*²⁸.

---

²⁴ Mowa tutaj przede wszystkim o tzw. *judicial review*, czyli kompetencji Sądu Najwyższego do decydowania o zgodności aktów prawnych z konstytucją, oraz tzw. *constitutional construction*, czyli uzupełnianiu przez Sąd niejasnych zapisów konstytucji tak, aby wyinterpretowana norma prawna była ostra i wyraźna. R.E. Barnett, *The Original Meaning of the Judicial Power*, „Georgetown University Law Center” 2004.

²⁵ Ch.E. Hughes, *Addresses and Papers of Charles Evans Hughes, Governor of New York 1906–1908*, G.P. Putnam, New York 1908, s. 139.

²⁶ *Bliss v. Commonwealth of Kentucky*, 12 Littell 90 Ky. (1822).

²⁷ *State of Arkansas v. Buzzard*, 4 Ark. (2 Pike) 18 (1842).

²⁸ Cornell, *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*, Oxford University Press, Oxford 2006, s. 201.

Pytanie o charakter II Poprawki trafiło przed Sąd Najwyższy (choć jeszcze w sposób pośredni) po raz pierwszy w 1875 roku wraz z kontrowersyjną sprawą *United States v. Cruikshank*, dotyczącą jednego z najbardziej brutalnych epizodów czasów Rekonstrukcji – masakry w Colfax²⁹. Ku zadowoleniu ówczesnych Demokratów Sąd uznał, że celem II Poprawki jest jedynie ograniczenie zasięgu władzy federalnej, nie zaś ograniczanie władz stanowych w uchwalaniu praw i restrykcji dotyczących ich własnych obywateli (w tym restrykcji dotyczących prawa do posiadania broni), oraz że czarnoskórzy wyzwolenicy w razie próby konspiracyjnego pozbawienia ich prawa do posiadania broni przez innych obywateli mogą wprawdzie zwrócić się o pomoc, ale jedynie do władz lokalnych i stanowych, a nie federalnych. Warto jednak odnotować, że Sąd Najwyższy nie wyraził wątpliwości co do samego istnienia prawa wysnuwanego z II Poprawki, uznając je za prawo naturalne, pierwotne względem konstytucji³⁰.

---

²⁹ Geneza wydarzenia tkwi w głośno kwestionowanych wyborach gubernatorskich w stanie Luizjana z 1872 roku, w wyniku których zarówno Partia Republikańska, jak i Demokratyczna proklamowały swoich kandydatów (wraz z właściwą im administracją) jako oficjalnych zwycięzców. Po dokonanych przez obie partie ceremoniach inauguracyjnych i zaprzysiężeniach kandydatów, wobec niedopuszczalności funkcjonowania dualnego systemu władzy gubernatorskiej w obrębie jednego stanu, pojawiła się konieczność ustalenia prawowitego zwycięzcy. Decyzję przyznającą rację Republikanom wydał sędzia federalny z Nowego Orleanu. Wcale nie przyczyniła się ona jednak do złagodzenia politycznego konfliktu. Rosnące napięcie społeczne owego czasu doprowadziło do apogeum dnia 13 kwietnia 1873 roku, kiedy to uzbrojona milicja złożona z białych Demokratów zaatakowała zebranych w sądzie Grant Parish w Colfax czarnoskórych republikańskich wyzwolenców, usiłujących oprzeć się próbie przejęcia przez nich władzy. W masakrze zginęło trzech obywateli białych i stu pięciu czarnoskórych. Niedługo potem przeciwko kilku członkom demokratycznej milicji wytoczone zostały zarzuty naruszenia federalnego *Enforcement Act* z 1870 roku, zakazującego grupom dwóch lub więcej osób podejmowania się prób konspiracyjnego pozbawiania innych obywateli konstytucyjnych praw. W celu zapoznania się z wyczerpującą historią wydarzenia por. L. Keith, *The Colfax Massacre: the Untold Story of Black Power, White Terror, and the Death of Reconstruction*, Oxford University Press, Oxford 2008.

³⁰ *United States v. Cruikshank*, 92 U.S. 542 (1875).

Legalność ograniczeń odnoszących się do korzystania z broni wprowadzanych przez poszczególne stany potwierdził Sąd Najwyższy w wydanym jedenaście lat później, w 1886 roku, orzeczeniu *Presser v. Illinois*. Należy jednak zauważyć, że sprawa dotyczyła dopuszczalności wprowadzania przez stany regulacji mających na celu gubernatorską kontrolę nad tworzeniem organizacji o charakterze militarnym, przeprowadzaniem ćwiczeń wojskowych i paradowania z bronią przez tereny miasta. W tym zakresie Sąd nie podważył więc indywidualnego prawa płynącego z II Poprawki³¹.

Potężny oręż do walki z orędownikami szerokiego dostępu do broni palnej na kilka dekad zapewnić miało dopiero wydane w 1939 roku orzeczenie w sprawie *United States v. Miller*, dotyczące posiadania i przewożenia pomiędzy stanami tzw. obrzyna (*sawed-off shotgun*)³². Broń tego typu, jak zdecydował ostatecznie Sąd, „nie była nigdy konieczna do sprawnego funkcjonowania obywatelskich milicji”, czyli stanowych formacji obronnych będących, zdaniem najwyższego organu władzy sądowniczej owego czasu, głównym *ratio legis* II Poprawki³³. W ślad za głosem znacznej części przedstawicieli doktryny należy, mimo powyższego, zwrócić uwagę na fakt, że orzeczenie to nie wyklucza istnienia prawa do indywidualnego posiadania broni *per se*. Rozstrzygnięcie dotyczyło bowiem wyłącznie konkretnego rodzaju broni. Z powodzeniem można argumentować, że takie prawo istnieje, jeśli tylko dana broń z obiektywnego punktu widzenia mogłaby znaleźć standardowe zastosowanie przez milicję³⁴.

---

³¹ *Presser v. Illinois*, 116 U.S. 252 (1886).

³² Wprawdzie Sąd Najwyższy USA nie opowiedział się w 1939 roku wprost za żadną z koncepcji, ale orzeczenie *United States v. Miller* było przez długie lata traktowane przez niższe sądy federalne jako wytyczna interpretacyjna zawierająca wyraz aprobaty dla koncepcji prawa kolektywnego – i adekwatnie do niej sądy te orzekały. M. Busch, *Is the Second Amendment an Individual or a Collective Right: United States v. Emerson's Revolutionary Interpretation of the Right to Bear Arms*, „St. John's Law Review” 2003, nr 77, s. 348.

³³ *United States v. Miller*, 307 U.S. 174 (1939).

³⁴ M. Waldman, *The Second Amendment: A Biography*, Simon & Schuster, New York 2014, s. 82–83.

W 1990 roku zwolennikom koncepcji prawa indywidualnego argumentu dostarczyło orzeczenie Sądu Najwyższego w sprawie niedotyczącej wprowadzie ściśle II Poprawki, a kwestii z pogranicza prawa imigracyjnego i konstytucyjnego – *United States v. Verdugo-Urquidez*. Istotnym z podmiotowej perspektywy omawianego prawa fragmentem wyroku jest fragment zawierający sprecyzowanie wyrażenia „ludzie”, które pojawia się kilkakrotnie w Karcie Praw³⁵. Wedle opinii sędziego Williama Rehnquista fraza „ludzie” (*the people*) z I, II oraz IV Poprawki, których prawa są zagwarantowane przez IX i X Poprawkę, odnosi się do grupy osób będących częścią narodowej społeczności oraz osób, które zostały już wystarczająco mocno związane ze Stanami Zjednoczonymi, aby stać się jej częścią³⁶. Jeżeli więc fraza „ludzie” w II Poprawce naprawdę odnosiłaby się wyłącznie do milicji jako formacji militarnych tworzonych przez stany, oznaczałoby to, iż jedynie stany mają prawo do wolności zgromadzeń, wolności słowa, wolności osobistej itd. Nie ulega wątpliwości, że przyjęcie takiego rozwiązania byłoby na gruncie amerykańskiej nauki prawa konstytucyjnego absurdem.

Rozwiązanie długotrwałego sporu miało przynieść w 2008 r. najbardziej znane orzeczenie Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych ostatnich lat – *District of Columbia v. Heller* – dotyczące funkcjonującego w Dystrykcie Kolumbii zakazu posiadania krótkiej broni palnej oraz nakazu przechowywania każdego innego dopuszczalnego jej typu w sposób zabezpieczony i rozładowany³⁷. Po zbadaniu wyjątkowo obszernej argumentacji stron (której zrzęby zostały przedstawione również w niniejszym opracowaniu) Sąd Najwyższy, uznając ograniczenia za niekonstytucyjne i w konsekwencji je uchylając, stwierdził, że II Poprawka gwarantuje nienaruszalne prawo każdej osoby do posiadania i noszenia broni, które ograniczone może być tylko w sposób nienaruszający jego istoty, tj. używania broni w każdy tradycyjny oraz dopuszczalny prawem spo-

³⁵ *United States v. Verdugo-Urquidez* 494 U.S. 259 (1990).

³⁶ R.E. Barnett, D.B. Kates, *Under Fire: The New Consensus on the Second Amendment*, „*Emory Law Journal*” 1996, nr 45, s. 1157.

³⁷ *District of Columbia v. Heller*, 554 U.S. 570 (2008).

sób – w tym, co jest szczególnie doniosłym z jednostkowego punktu widzenia, do legalnej samoobrony we własnym domu³⁸. Decyzja w sprawie *District of Columbia v. Heller* nie daje zatem podstaw do uznania za niekonstytucyjne regulacji odnoszących się do handlu bronią, zakazów posiadania broni przez osoby karane za ciężkie przestępstwa (*felonies*) i osoby psychicznie chore, a także do zniesienia zakazów noszenia broni w szkołach, budynkach rządowych i innych wybranych instytucjach³⁹.

Co istotne, w sprawie *District of Columbia v. Heller* uchylone ograniczenia odnosiły się wyłącznie do podlegającego jurysdykcji Kongresu federalnego okręgu stołecznego – Dystryktu Kolumbii. Sąd Najwyższy potwierdził więc wprowadzenie prawa podmiotowe płynące z II Poprawki, ale uczynił to tylko w odniesieniu do relacji pomiędzy rządem federalnym a obywatelem⁴⁰. Dopiero dwa lata później, w 2010 roku, na mocy decyzji w sprawie *McDonald v. Chicago* przyjął, iż prawo do posiadania i noszenia broni, rozpatrywane przez pryzmat XIV Poprawki, zakazującej stanom wprowadzania ustaw ograniczających prawa i wolności Amerykanów oraz gwarantującej im jednakową ochronę prawną, ma zastosowanie również do władz stanowych i lokalnych⁴¹. W efekcie, analogicznie do federalnych regulacji ze sprawy *Heller*, ich zakazy i ograniczenia musiały zostać wkrótce również uznane za niekonstytucyjne.

---

³⁸ W opinii niektórych przedstawicieli doktryny *obiter dictum* wyroku ze sprawy *Heller* daje podstawy do wysnucia dwóch pryncypialnych wniosków: (1) prawo z II Poprawki gwarantuje również możliwość noszenia broni poza domem; (2) prawo do „noszenia broni”, podkreślone w orzeczeniu, implikuje – zgodnie z dorozumianymi intencjami Ojców Założycieli – noszenie jej w nieskrępowany, otwarty sposób (tzw. *open carry*), w opozycji do noszenia broni w sposób ukryty (tzw. *concealed carry*). J. Meltzer, *Open Carry for All: Heller and Our Nineteenth-Century Second Amendment*, „Yale Law Journal” 2014, nr 123, s. 1490.

³⁹ C. Sunstein, *Second Amendment Minimalism: Heller as Griswold*, „Harvard Law Review” 2008, nr 122, s. 267-268.

⁴⁰ S.P. Halbrook, *The Right to Bear Arms in The Virginia Constitution and the Second Amendment: Historical Development and Precedent in Virginia and the Fourth Circuit*, „Liberty University Law Review” 2014, nr 8, s. 620.

⁴¹ *McDonald v. Chicago*, 561 U.S. 742 (2010).

Indywidualistyczny model interpretacyjny ze spraw *Heller* i *McDonald* został podtrzymany również w niedawno wydanym orzeczeniu *Caetano v. Massachusetts*. Co więcej, Sąd Najwyższy, *per curiam* uznając paralizator (*stun gun*) za broń w rozumieniu II Poprawki, uznał, że zakres ochrony prawa do posiadania i noszenia broni rozciąga się także na te rodzaje broni, które nie istniały jeszcze w czasach Ojców Założycieli⁴². Mimo że najwyższy organ władzy sądowniczej Stanów Zjednoczonych może odejść od utrwalonego sposobu orzekania (choć robi to nadzwyczaj rzadko i tylko w szczególnie doniosłych przypadkach), to wydaje się, że w ostatnich latach zarysowała się stabilna linia orzecznicza respektująca indywidualne prawo do posiadania i noszenia broni, w tym przede wszystkim do celów samoobrony.

Podsumowanie

Reasumując, należy podkreślić, że niniejsze opracowanie nie wyczerpuje wszystkich problemów interpretacyjnych związanych z II Poprawką do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki, a jedynie stanowi prezentację najistotniejszych z punktu widzenia wykładni systemowej argumentów przemawiających za indywidualistycznym modelem prawa do posiadania i noszenia broni oraz esencjonalny przegląd orzecznictwa sądowego w tym zakresie. O ile dyskusyjne jest pytanie, czy intencje Ojców Założycieli Ameryki zostały w pełni prawidłowo odkodowane, o tyle nie ulega wątpliwości, że nawiązujące bezpośrednio do wykładni oryginalistycznej rozwiązania prawne przyjmowane w ostatnich latach przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w kategoricznie silniejszy sposób oddają hołd *ius-naturalistycznym* postulatam nienaruszalności fundamentalnego prawa każdej jednostki do posiadania realnych narzędzi obrony siebie, swojego domu, rodziny oraz stanu, aniżeli założenia koncepcji prawa kolektywnego. Stwierdzenie, że

---

⁴² *Caetano v. Massachusetts*, 577 U.S. ____ (2016).

opisywany niegdyś przez Monteskiusza ponadmaterialny duch praw, przenikający głęboko strukturę społeczeństw, znajduje w przypadku społeczeństwa amerykańskiego zdecydowanie lepsze odbicie w indywidualistycznym modelu prawa do posiadania broni – wszak to pragmatyzm, zaradność i rzeczony indywidualizm dały podwaliny dla powstania i rozwoju niepodległych już Stanów Zjednoczonych Ameryki.

The right to own and carry arms as a fundamental right of every individual – a systemic analysis of Amendment II to the U.S. Constitution in the American system of law

Summary

The purpose of this paper is a systemic and originalist (i.e. historical and linguistic) interpretation of Amendment II to the U.S. Constitution which states: “a well regulated militia being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed”.

This task requires providing an account of regulations found in constitutions of particular American states which are analogous to that of Amendment II, characterization of the placement of law in an individualistically-oriented Bill of Rights, as well as a concise overview of an evolution of interpretative conclusions regarding the right to own arms reached by federal courts, especially the rulings of the Supreme Court of the United States which in the case *Heller v. District of Columbia* of 2008 finally recognized the right to keep and bear arms as a natural and inalienable right of every individual. This paper, although based on the American legal experiences, could also be a stimulus for discussion about gun possession in Poland.